

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1'20, z dostavljanjem na dom K 1'50; s pošto celoletno K 20,—, polletno K 10,—, četrtletno K 5,—, mesečno K 1'70. — Za inozemstvo celoletno K 80,—. — Naročnina se pošilja upravnistvu. — Telefon številka 118.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravnistvo: Učiteljska Tiskarna, Francišanska ulica št. 6. — Dopisi se pošiljajo uredništvu. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plača: peti vrsta 15 v, osamrtice, polna in zahvale vrsta 80 v. Pri večkratnem oglaševanju po- pust. — Za odgovor je priložiti znamko. — Telefon številka 118.

Duhovščina in vo- diski čudeži.

Vsi, ki so prisostvovali obravnavi proti vodiški Johanci, so lahko videli, kako se je hotelo vso krivdo zvaliti na obtoženko samo in kako se je zavračala vsaka njena izjava, češ, da so bili pri celi stvari tudi duhovniki krivi. Vsako zagovarjanje v tem smislu se je s sodnega prestola zavrnilo, češ da ni resnično. Tudi sicer se je skušalo duhovščino kolikor toliko varovati. Celo v obsodbi sodni dvor ni smatral za potrebno, da bi sodelovanje duhovščine vpoštevati kot olajševalno okolnost. To je tem bolj zanimivo, ker bi se brez duhovščine te sleparije sploh ne moglo vršiti in je več kot jasno, da je duhovščina vodiške čudeže — s svojo veljavo — ščitila. Po našem mnenju je dolžnost duhovščine posebno škofijstva, da varuje ljudstvo pred verskimi sleparijami in da vsak tak polav takoj natačno preišče. Vse to se v Vodica ni zgodilo — nasprotno duhovščina je pustila norčevanje iz svetih stvari in s tem grešila proti zakonu. Seveda so v naši ljubli Kranjski deželi ti gospodje nedotakljivi. Zato se pri obravnavi potlačili vse, kar je bilo za duhovščino kompromitiralo. Posebno so se ogibali škofa, ki ima pri vodiških čudežih lepe zasluge.

Da se ne bo reklo, da ponavljamo brez dokazov stare trditve, pri- našamo tu pismo vodiškega župnika, ki dokazuje, da je bil škof vnet častilec vodiške Johance, da se je zanj zelo mnogo zanimal in da je vse na zelo verjel, da bi bila njegova prva dolžnost, da bi se o stvari pre- pričal.

Dopis župnika Simona Žužka deželni sodniji.

Na tamuradni dopis z dne 29. oktobra (pres. 1. nov.) 1913. v za- devu zoper Ivano Jerovšek moram sporočiti, da zdravniškega spriče- vala, zgotovljenega od g. zdravni- ka na Sušaku nisem videl, ga tudi poslati ne morem. Kar se tiče škofovih pisem naznanjam, da sem jih imel pri sodnijski preiskavi dne 17. 10. v sobi št. 93 na mizi, mislim 16 kosov ter prosil, da se pregleda- jo, a sedaj niso več na razpolo- go, ker sem jih uničil.

Glede odškodnine za stanova- nje in vso postrežbo vseh 10 me- secev, ki sem dajal Ivanki Jerov- šek — ne računam nič, saj sem jo vsprejel na prošnjo škofovo, torej iz samega usmiljenja, sicer bi jo morala občina po hišah oskrbovati.

Sicer pa je neodpušljivo za g. zdravnika, da je preprečil baje, da je ni zdravniška komisija v Leon- šču, kamor sem bil Iv. pripeljal.

zdravniško od začetka preiskala in moje ime se ne bi blatilo sedaj po javnih grdih listih, kakor se godi. Župni urad v Vodica, dne 4. novembra 1913.

Simon Žužek, župnik.

Kaj se vidi iz tega pisma? Da je imela sodnija v rokah prav lepe dokaze, kdo je podpiral vodiške sleparije — da pa teh dokazov niti ni marala sprejeti. 16. uničenih škof- vilih pisem bi najbrže marsikaj polas- nilo. Toda sodnija se je tega izogi- bala. Prijeli so pač tisto ubogo Jo- hanco, vlekli so iz nje, koliko kronic ji je dala ta ali ona terciarka in na zadnje so ji za tiste krone prisodili 10 mesecev — za mnoge večji pre- stopki za norčevanje iz svetih stvari pa ni klicala nikogar na odgovor, ker bi pri tem zadel na — škofa.

Ako bi bil pri tem kdo drugi pri- zadet — bi bilo najbrže drugače. Toda duhovščina ima pri tem svoj poseben privilegij. In končno bi bil to škandal, če bi takli gospodje, ki so vero študirali, zaradi takih stvari pred sodišče prišli. Avstrija, posebno pa Kranjska sta tako bogati na škan- dale — da so se zgoraj tega velike- ga škandala zbal — zato so pustili gospode pri miru in celo zadevo za- tužali.

Slovenska zemlja.

IZPOD NOŠA.

Novo leto je prineslo mráz in sneg. Tudi na Lancovem ga ne manj- ka in vsak dan pridejo k nam san- kači v goste. Saj pa tudi gre, da je veselje. Mogoče bo dobro par besed, da bi šlo še boljše. Predvsem je tre- ba omeniti, da so sankači, ki se pri- peljejo z vlakom na zabavo, razoča- rani. Pa ne, ker je tako lepo urejeno. Le Noša je postalo znano ali le radi reklame, ne po vrlih. Seveda breg sam ni kriv tega, ampak osebe, ki imajo pri tem odločilno besedo. Oo- vorilo se je, da se popravi in pri- kroji ona viljuga, ki je tako neprijet- na za manj spretno sankece, da bo odgovarjala zahtevam. Pa se je mi- slimo, odbrsklo le par kamnov. Tudi one prečne jarko, ki love vodo raz- cesto, bi se imelo pokriti tako, da bi ne bilo treba sankecam privezati du- še pri onih skokih. To velja glede strmejšega in najlepšega dela sanka- lišča. Ko pa zapade sneg, bi se mo- ralo na kraju tira za sankanje stla- čiti sneg. Povleči bi bilo treba neko- likrat s hodi. Ne pa da bi sankači morali sami gaziti sneg med vožnjo, ko se ga na ta način povečini odnese in pokaže cesta prekmalo rebra. In za to sankališče, ki si ga urede san- kači sami in ko naša občina ni kri- va, da ima tak breg in se tudi bore malo briga, se zahteva za sankeča- z eno popoldne 50 vinarjev. Naj bi

bilo toliko, bog z njimi, da bi ne bila vožnja vsak čas motena od vozov. Če ima sankeč par ur časa in pride ob nepravilnem času, bo gledal vo- le in vlačulje in bo za to plačal 50 v. In naši vozniki tudi bore malo upo- števali sankece. Če se zahteva taka sankalnina, naj se temu primerno uredi. Samo z ozirom na moteno vožnjo po voze se ne smelo zahtevati take sankalnine. Ob nedeljah in praznikih da vsak to z veseljem, ker ni vozov. Ali čez teden, preljubi naš župan — sicer ste podjeten mož — pripraven za marsikaj — vendar za te stvari vam je bog pozabil dati tisti talent in smisel, ki ga tudi mi hostarji nimamo. Lepo je sicer, da gospod župan premeri s svojimi ko- raki ta kraj športa, ali s tem še ni popravljena pot. Vsestranska ugod- na rešitev pač prekaže njegove zm- žnosti, to je že zdavnaj dokazal. Se- veda bi moral »športni klub«, ki ba- le neke životari, dati iniciativno v to. Vidi se pa, da ta ni kos niti svojemu življenju in če mu še biše srce, go- tovo ne premore člana, ki bi uvide- val potrebo in energično, ne samo govoril, ampak tudi delal. Predobro se čuti, da je zapal sneg tudi mešča- ne, ne samo naše hoste in župana. — Omenjeno naj bo še to, da je sanka- lišče tudi za preprostega človeka — tudi za kmeta in si pridržujemo pra- vico, da bi kaka vitkorasa in prede- čelčna gospodična deklina delala opazke o nas »paurih«. Da, tudi mi, brez rokavic, se bomo sankali in neslo nas bo navzlic temu dobro. Vam, »paurom« pa kličemo, da se tudi dostojno vedete in upoštevate uljudno gospodo, ki prihaja.

Nošan.

KOMEN.

(Volitve.)

Kakor se govori, bodo občinske volitve kmalu. Morale bi biti že dav- no, a c. kr. okrajnemu glavarstvu v Sežani se preveč ne mudi, ker z re- šitvijo proti volilnemu imeniku lah- ko Komenci še čakamo. Kaj ne g. glavar? Sami ste bili dobro prepri- čani, da pod takimi razmerami kot so v Komnu, ni mogoče, da bi obči- na vspevala in zato ste obljubili vel- možen komenskim in celo deželne- mu odborniku, da bodo volitve še pred časom, ko poteče doba. Doba je že davno minula; občina je že davno brez starešinstva; volitev pa še sedaj ni! Kje je Vaša obljuba, g. glavar? Dalje ste tudi obljubili istim možem, da tekem 2 dni, recite dvh dni rešite pritožbo, a ta dosedaj še ni rešena, ko je preteklo od dneva obljube do danes že dve in mese- ce. Ste držali besedo, g. glavar? Snedli ste besedo možem, za kateri- mi je večina občine, da je to res, se lahko prepričate iz »Nezaupnice« komenskemu starešinstvu, katero je že pred letom podpisala velikanska

večina davkoplačevalcev komenske občine. Čudno je tudi to, da ravno vsak korak c. kr. glavarstva pride prav našim klerikalcem in je ljub našemu dekanu. Če pa g. glavar ni dobro poučen o čudnem gospodar- stvu v naši občini (kot glavar bi mor- al biti), naj vpraša našega dekana, (ki mu je menda kompare), ko bo pri njem ob uradnem dnevu v Komnu pri kosilu, kako se gospodari v Kom- nu. Dekan mu bo gotovo tako pove- dal: »e davno imamo smolo. V prav- di proti Jablanščku mora občina pla- čati pravne stroške in njemu od- škdnino (pravda radi bikov), to bo okoli 1500 K, reci: tisočpetstokron. Pred kratkim smo morali ubiti tu- berkuloznega bika, ker pa ni bil za- varovan, trpi občina samo okoli 600 K, reci: šesto kron. Ker pa je ostali bik bil z bolnim skupaj, je skoraj go- tovo napaden od tuberkuloze tudi ta, torej mu bo treba spustiti kri, ob- čina bode trpela drugih 600 K, reci: drugih šesto kron in vse bo dobro. Pa potomstvo teh bikov, kako bo? Pa kdo se bo o tem menil! itd. Pa proračun za leto 1914? Kdaj se bo delal, kaj mislite g. glavar? Menda l. 1920, po Kristusovem rojstvu! Po- brskajmo nekoliko po Komnu. Naš ljubli dekan (Bog ga nam ohrani še mnogo let), kar ne more molčati v cerkvi o volitvah. Že cel advent nam je ponujal pekel in vice in devet hu- dičev na hrbet, če ne bomo volili njihovih mož. Povemu mu, da kra- škli kmet sene boji več tako pekla in hudiča, kot bi on rad videl. »Cajti so pasali«, pravi naš kmet, ki ima pol pekla po zimi z burjo, a drugo polovico po letu z vročino. — vice pa vedno z našimi nunci. Mi mu da- mo dober svet, naj gleda, da se ne bo preobledel volitev, ker drugače bo treba mnogo »unč« dirčinega olja, predno si jih spravi spet iz želočca. Klerikalci še vedno upajo, da bodo volili častni občani v I. razredu. Mi jim to veselje prav radi prepušča- mo. Kakor se sliši, so se začele med klerikalci že sedaj gostije na konto njih žmoge. Pa kaj mislite, da so za- čeli s fiziologom? Kaj še! Kar srno, kaj ne učeni g. tajnik? Pravilo, da je bi- lo to pri kandidatu Oodniču, po do- mace »Matevšku«. Tudi drugi njih kandidati so že od nekdaj klerikalci. Torej, klubok dol pred njimi. Kakor se sliši, bo kandidiral tudi neki »ba- ron«, ker ne vemo, iz katerega gra- du bo prikukal, molčimo za sedaj v njem. Pravilo, da je tudi bil že pred rojstvom klerikalec. Vederemo! To- rej kandidate že imajo! Komenci pa bomo toliko pametni, da ne bomo volili ljudi, ki pripadajo tisti stranki, ki nima drugega kot častne občane, kateri komandira na slepo dekan, kateri poglavar je dekan, katera ne izvršuje sklepov (drevored proti Ri- henberku) itd. itd., ampak homo vol- li može, ki bodo res poslušali svoji

glas, a ne dekanov in bodo boljše skrbeli za občino kot skrbijo doseda- nji, to je klerikalci.

V kratkem še kaj!

»Odpri oči«.

Slajersko.

Nemčurska ozkosrčnost. Stara je pesem o nemčurski nestrpnosti in nevoščljivosti, kadar gre za pridobitve, ki niso le v izključno korist nemčurjem. Kakor je samogoltna, kadar gre v nje koristi, tako je nevoščljiva in zavidna, se vidi, da je odletela drobtinica raz bogato oblo- žene mize tudi nam Slovincem v dobro. Predloga lokalnih železnice, ki je prišla sedaj do končnega uresni- čenja, je prinesla tudi Slov. Slajerju progo Polzela - Braslovče - Motnik. To seveda našim rengatom zopet ne prija in že kriče na ves glas, da se jim godi krivica, ker je propadla predloga Maribor - Wics. Zadnji žel- ji, po lokalni železnici Maribor- Wics, gotovo ne odrekamo upravi- čenosti. Baš nasprotno: prepričani smo, da bi bilo ž njo lepemu delu za- padnega Slajerja zelo uslužno. Ne ravno navsezadnje v tem slučaju tu- di par velikim, tozadevno v poštev prihajajočim slovenskim občinam. Zakaj je bila pokopana začasno ra- vno ta proga, seveda doslej še ni po- vsem znano. Gotovo pa je, da se to ni zgodilo Slovincem na lubo. Goto- vo je, da vlada ni opustila upostavi- tev te proge zgolj le na ljubo našim lepim očem, zgolj le zato, da dobi- jo Slovenci lokalno železnico Polzela - Braslovče - Motnik narodno božično darilce. Če se uresniči ravno ta pro- jekt, je pač treba prele počakati, da se bo videlo to — kar nas le ta ude- stvitev vešala... Imamo namreč že danes malo prileten čut, da homo morali za to »koncesijo« nam, plače- vati prav mastno, debelo odškodni- no. Je torej za vse naše slovenske slajerske rengate zelo značilno, a go- tovo ne ravno častno, če se iz na- rodnih ozirov spodbijajo na to lokal- no progo na slovenskem ozemlju. Tudi oni vedo, da bodo za to nam- dano »koncesijo« bogato odškodova- ni, tudi oni vedo, da na onem mestu ki je sedaj navidežno nam koncedi- ralo, pripravljeno bogato odplačilo renegatom. Naj ti zagotavlja kakor in kadar jim drago, da jim je za vsako gospodarsko pospešitev, jim tega nikdo ne verjame, saj trde v isti sapi na to — da iz stališče nemčur- ske nestrpnosti morajo pobliati vsak napredek gospodarskega zna- čaja med Slovenci. In to je zelo žalostno ubožno spričevalo kultivira- nim našim narodnim odnadinikom!

Št. Jur ob Pesnici. (Samomir 17letne.) 17letna hčerka posestnika in branjevca Jurija Gambeta, Jožefa, je imela že deli časa ljubavno raz-

LISTEK.

M. ZEVAKO:

Sree in meč.

Roman iz francoske zgodovine.

(Dalje.)

Novodošlec pa je bilo narobe samo petindvajset let; njegova rast je bila visoka, njegov pogled poln odkritosrčnosti in njegov ponos poln plemenite zavesti.

Toda zdelo se je, kakor da ga teži velika žalost; nekaj usodnega je bilo v tem človeku. Njegove geste so bile zanosne kakor Rudžierjeve, toda v njegovem glasu je bil čuden izraz melanholije.

Moža sta se merila par trenot- kov z očmi, in dasi je predstavljal vsak izmed njiju nasprotje drugega, vendar sta začutila oba, da vstaja v njunih srcih pomirjajoča, dasi neraz- lasljiva simpatija.

»Ali ste vi gospod vitez de Par- dajan?« je vprašal ta tretji gost.

»Da, gospod,« je govoril Pardaj- an s prijaznostjo, ki ni bila njegova navada. »Ali me hočete počastiti s pojasniliom, koga mi je radost spre- jeti v svojem skromnem stanova- nju?«

Ob tem povsem naravnem vpra- šanju (dasi je bilo izraženo s tipično preobleženostjo tistega časa), se je tujec zdrznil in prebledel. Nato je

dvignil glavo, kakor da se hoče brati- ti — ne proti vitezju, marveč proti usodi; in odgovoril je zamolklo:

Res je. Vljudnost zahteva, da vam povem svoje ime.

»Gospod,« je dejal Pardajan ži- vahno, »verjemite, da mi vdihla mo- je vprašanje samo prijateljstvo, ki me nagiblje k vam. Če je vaše ime kaka skrivnost, bi me moralo biti sram, ako bi silil, da mi ga po- veste.«

»Moje me ni tajnost, gospod vi- tez,« je odgovoril tujec z očividno trpkostjo. »Ime mi je Deodat.«

Pardajan se je zganil.

»Da,« je nadaljeval mladi mož.

»Deodat — nič več, nič manj. To je pravzaprav ime, ki ni ime, ki kriči, da njegov nosilec nima očeta ne matere. Dedoat — to pomeni: daro- van Bogu. In res sem najdeno dete; pobrali so me na cerkvenem pragu. Slučaj mi je naklonil zaščito žene, ki mi je bila več od Boga. To je moje ime, gospod, in to je zgodba mojega imena. To zgodbo povem vsakomur, kdor jo hoče slišati in me prepustiti žalosti in muki.«

Nenadnost tega prizora ter brid- ki, temni in h krati ponosni ton mla- deniča, ki se je imenoval Deodat, je napravil globok vtis na viteza, ki je prašal mašinčno, hoteč prikriti svojo zmedenost:

»Pa tista ženska, ki vas je vzela k sebi?«

»Bila je kraljica navarska.«

»Madam d'Albret!«

»Da, gospod. In to me spominja naloge, ki mi oprostite, da sem poza- bil nanjo, ko sem vam govoril o svoji malo pomembni osebi.«

»Dragi gospod,« je dejal Pardaj- an, »zelo ste me počastili s tem, da ste nastopili napram meni že v pr- vem početku kakor napram prijate- lju; vaša oseba, ki jo imenujete zelo po krivem malo pomembno, vzbuja v meni že od prvega trenutka nena- vadno zaupanje in zanimanje. Vaš nastop in vaš obraz sta mi resnično simpatična...«

Vitez je iztegnil roko.

In na njegovem obrazu je zasi- jala tolikšna poštenost, na njegovih ustnicah je zaigral tako priazen us- mev, da se je zazdel odposlanec Iva- ne d'Albret ves zmeden od ganjenosti; njegov pogled se je zagnil z mokrotu.

»Gospod, gospod!« je rekel z drhtečim glasom, prijel Pardajana za roko in mu jo stisnil s silo resnič- nega čustva.

»No, kaj?« se je nasmehnil vi- tez.

»Torej me ne odbijate od sebe, — vi, ki me poznate še le par minut! Vi, ki ste me jedva dobro videli, ne zaničujete človeka, ki nima imena!«

»Kako naj vas odbijam in zani- čujem! Pri Barabi, dragi moj! Člo- veku, ki ima vašo postavbo, vaše at- letske rame in vrli meč, ki vam visi bo boku, se ni bati zaničevanja.

Toda tudi če bi bili grdi, šibki in ne- oboroženi, si ne bi lastil pravice, za- ničevati vas zaradi vzroka, ki ste ga omenili.«

»Ah, gospod, že dolgo nisem učalak trenutka tolikšnega veselja! V vašem vedenju, vaših očeh, in va- šem glasu spoznavam plemenitost srca, ki me je ganila nepopisno. Slu- tim, da ste žlahtnejši od mnogih vi- sokih in mogočnih ljudi, ki sem jih srečal na poti svojega življenja...«

In mladenič, ki ga imenujemo Deodata, ker se je tudi sam imeno- val tako, je položil za trenutek roko na oči.

»Luben! Luben!« je zaklical Pardajan.

»Kaj pa je?« je vprašal Deodat.

»To je, dragi moj, da razgovo- ra, ki sva ga pričela v tem razpolo- ženju, ne moreva zaključiti dostojno drugje kakor pri mizi. Ura bje ra- vno poldne. In poldne je ura obeda za vsakega poštenega človeka, ako se družijo poštenost z močnostjo, plačati kosilo, ki je meni danes dodeljena, hvala Bogu! Luben! Prokleti menih! Porežem ti ušesa!«

»Ah, vitez, srce se mi širi od va- še prijaznosti!«

»Poslušajte, zmeniva se nekaj. Vam je ime Deodat — jaz pa sem Ivan. Ako vam je prav, ne veva od- slej drug drugemu drugačnega ime- na!«

Ta predlog v svoji umni rahlo- čutnosti je odgnil pri Deodatu po-

slednje zastore njegovega mračne- ga ponosa in tiste čudne, težke ža- losti, ki smo jo omenili. Kakor ponek- ki se razcvete, se je pokazal takšne- ga, kakršen je bil, obdaren z neobi- čajno lepoto, z žlahtnostjo vedenja in milobo obličja, ki jo je bil zapazil Pardajan že v prvem trenutku.

»Luben! Luben!« je zaklical vi- tez iznova. »Luben,« je dodal, »je na- takar v krčmi. Mislite si, ta kujon je bivši menih — ki je zapustil svoj sa- mostan in postal sluga pri Vedeže- valki iz Lubezni do paštet in ko- punov! Kadar sem bogat in dobre volje, ga napajam v svojo zabavo; in dasi je že preko petdesetega leta, se drži še jako hrabro in trdno... Ah, evo ga!«

Vstal je zares Luben, toda v spremstvu Gregorja Landrija. Lan- dri je bil prihitel v zgornje nadstro- pje z veličastno naglo napahnjene- ga meha, dvigajočega se v zrak; prav za prav pa je bila ta naglica za- sluga Lubenova, ki ga je porival od zadaj. In polavil se je Landri z vatel židrim smehljanjem, s čepico v roki, kar sicer ni bilo njegova navada, z usti naostrenimi kakor srček in ro- kami, zloženimi na trebuhu.

»Kaj, hudiča, pa hočete? Kaj počenjate?« je vprašal Pardajan, zavzet nad tem vedenjem.

(Dalje.)

merje s 17letnim Maksom Fertincom, sinom mizarskega mojstra. Stariši ter sestre dekleta, so bili temu ljubimkanju seveda odločno nasprotni, po čemur se pa dekle ni dalo uplašiti. Kazni, zmerjanje — vse je ostalo brezuspešno. O božičnih praznikih je dekle, ki je postalo čisto obupano, povedalo o vsem tem svojemu ljubčku in dostavilo, da si bo kmalu končalo življenje. Maks Fertinek pa te grožnje ni jemal resno in zato tudi molčal ali pa celo pozabil, o vsem tem. Dne 27. decembra je našlo dekle v eni očetovih omar arzenika, da gala v možnar in stokla v prali ter zaužila. Strup je prišel seveda takoj delovati, dasi je prišel k samomorilki že koj po zastrupljenju zdravnik dr. Celi. Vsi poskusi rešiti dekle, so bili brezuspešni in dan pozneje je podlegla svojemu trpljenju.

Maribor. (Nemčurška predrznost.) Neverjetno je že skoro, kako daleč da gredo v svoji nacionalni nestrpnosti nekatere nemčurske duše. Tako napada v zadnji »Marbztg.« — najbrže kakšen nemčurski kolega — nekdo profesor dr. Pivka, češ, da je bil radi njegove slovenske nestrpnosti odpuščen iz prvega letnika nek učiteljskega študija, ker je zatajil svoje slovensko pokolenje in postal renegat. A stvari se bomo še natančneje informirali. Pribijemo za danes le to najnovejšo faktnost naših nemčurjev, o kojem smo prebrali, da izvira iz krogov, s katerimi pride prof. dr. Pivko vsak dan v doličko. Stvar se nam dozdeva tim verjetnejša, ker je danes mariborsko moško učiteljske postalo že pravzaprav toliče slovenskih uskovov. Razni Herbsti, Zrnkoti itd. itd. so preveč znani »nemški« svetovi. Za značaj naših nemčurjev značilno je tudi predbacivanje imenovanemu gospodu glede usposobljenosti v poučevanju nemščine. Neznajčajni obredljivci se morda ima sam zahvaliti dobrosočnosti dr. Pivkovi, da je zlezel naprej, kot že na stolne njegovih tovaršev. Kulturna slika raz našega moškega učiteljskega!

Rakovci pri St. Tomažu. (Zblaznel surovež.) Dne 1. januarja t. l. se je vnel med krčmarjem Nacetom Markrabom in njegovim očetom hud prepir, v kojega poteku je sin konečno potegnil revolver in nameril proti očetu, ki mu je pa še pravčasno pobegnil. Nace Markrab je šel na to v sosednje Zavece k svoji ljubici Hedvigi Ritouja. Tudi tu je iz ljubosumnosti konečno prišlo do hudega prepira. Nenadoma je potegnil zdivjani Markrab svoj revolver in ustrelil na Ritoujevo. Zadel jo je iz neposredne bližine v trebuh ter jo smrtonosno ranil. Seveda so zdivjanega moža prišli in oddali začasno okrajnemu sodišču v Ormožu. Pravijo, da je bil mladi Markrab vedno hudo nagel jeze, ki ga je navadno pripravila v take položaje nerazsodnosti, da je bil kot zdivjan in polblazen.

Gaberje pri Celju. (Napad na orožnika.) Kot smo že pred dnevi poročali, je bil orožnik Gorjup ko je šel naznanjat policijsko uro, zavratno napaden in pobit od mesarskega pomočnika Ognizka. Sedaj je orožništvo prejelo še nekega Deutschniga. Deutschnig se je na Gorjupov poziv sicer hitro in mirno odstranil iz krčme, a jo zavil na železniško progo, koder je na vse pretege upil in razgrajal, da bi privabil k sebi Gorjupa. Gorjup in Deutschnig sta si stara znanca, ki sta drug z drugim imela že dosti opravka, ki pa ni bil ravno bogšvedi kako prijeten. Gorjup se je dal po Deutschnigu zvabiti, sledil mu je v temo proti progi in ga pričel miriti. Ker je Deutschnig vedno bolj razgrajal je Gorjup preglasil proti njemu se plazečega Ognizka, ki je nenadoma stal za njim in ga česnil po glavi. Od Gorjupa oddani strel je najbrže imel bolj namen znamenja da je v sili, kajti že v naslednjem hipu se je nezavesten zgrudil. Ker je Deutschnig na sumu, da je bil z Ognizkom zgovorjen, so tudi njega prijeli ter izročili sodišču.

Pragersko. (Iz »nemškega vrta.) Na silvestrovo so priredili tudi pragerski nemčurčki veliko »Juleier«. Našli so se v bratskem bjejni turnirji in »nemški« pragerski železničarji, kojim se je pridružilo tudi par brezpomembnih karikatur iz Maribora. Seveda so se vsi navzoči radovali, da so rojeni Slovenci. Turnirbruder Herr Fritz Rottenbacher je govoril v navdušenih besedah proti švabom v obče in v podrobnem. Ob zaključku njegovega govora je iz Maribora došel tretci zasvirali »Hej Slovane«, vsi turnirji in reichsbundovci so vstali in zapeli istotako ter zelo navdušeno slovensko himno. Po polnoči so ga še bolj žajfali, ko pa so prišli na sveži jutranji zrak, so se pa kar naenkrat prijeli za glave se spogledali in drveli nazaj v kolodvorsko restavracijo, da popravijo, kar so bili polomili. Eden je stopil na stol in se pridružil da je Nemec. To je vse ostale na moč vzradostilo, kajti mislili so vsi, da so Slovenci. Hitro so poskusili »Wacht am Rhein«. Šlo je. Pa še kako lepo! Od samega veselja so posedli še mehkeje krog miz, glave so jim klonile na prsa, krog usten jim je legel sladko trudni smehljaj in ker je ravnokar posvetilo jutranje sonce, so zapeli tisto ki pravi: »Mi pa ne gremo dam, dok se ne dela dan...« Komaj pa je to slišal nekje pod mizo eden pragerskih »Obermichelnov« je zahropel z zadnjimi močmi: »Heil Bismark«. Ker so ga ostali vinjeni bratci slabo razumeli, so planili še enkrat na pol pokonci in radostno zatulili: »Heul, heul Dir Michl«. Potem so se zjugali domu, vsi srečni, da čez 365 dni zopet lahko pridejo braniti svoje »nemško« Pragersko. In s tem je storila končana — za letos.

Goriško. Kako Slovenci slovenske družine na cesto mečejo? Ni dolgo od tega, ko smo čitali v »Dnevu«, kako malo cenijo nekateri naši ljudje svoj rodni jezik. K temu bomo povedali še, kako je pri naših hišnih gospodarjih. Ina tujec večjo vrednost nego Slovenec. Par dni pred novim letom sem srečal na ulici ugledno slovensko družino. Vprašam znanca, kam gredo in pravijo: V Gorici je vse mogoče, tudi to, da se vrže ob tem času družino na ulico in se mora seliti. Vprašal sem natančneje in zvedel to-le: G. V. ni nadstropno hišo. Do 1. maja t. l. ni imel nobene slovenske stranke v hiši. Nemci in Italijani pa so se nad tem pri gospej V. pritoževali. In res jim je Slovenec ustregel in tujcem na ljubo vrgel sl. družino iz hiše, dasi je redno plačevala in ni bilo sploh nikakih vzrokov proti nji. G. V. je rekel, da bo dal še dve stranki iz hiše, da bodo potem Nemci in Italijani popolnoma zadovoljni. G. V. je s tem pokazal svodo tujcev in ti naj ga podpirajo — Slovenci pa ne.

Iz Šmarji pri Ajdovščini. Dne 30. grudnia je bila pri nas volitev župana. Po silni agitaciji, celo od strani boljše polovice, ki se gotovo šteje najšrečnejšo pod zlatim solncem, da gleda župana v premili osebi svojega soproga je bil izvoljen Albin Gruntar. Mož si šteje, da svoji sedaj na višku slave, občinarji pa se — poredno smejemo, ker vemo, da oglašajo jih sto, da ta nam županil ne bo. No, to je le slučaj in sicer tak slučaj, da je bil naš župan izvoljen ravno na dan, ko nas je v tej zimi prvi obiskal sneg, zato mu radi damo pridevek — snežni župan. — Prepričan naj bode, da ga je prvič in zadnjič srečala županska čast, ker občinarji vemo, da Albin Gruntar ni ustvarjen za ta posel, kar b imogla neka oseba vedeti, ki je k temu pomagala — saj se razumemo. Ako ki bilo vreči »briškolo«, »trešete« ali pod klobuk z otroci, to bi že šlo. Se vidimo še!

pana. Po silni agitaciji, celo od strani boljše polovice, ki se gotovo šteje najšrečnejšo pod zlatim solncem, da gleda župana v premili osebi svojega soproga je bil izvoljen Albin Gruntar. Mož si šteje, da svoji sedaj na višku slave, občinarji pa se — poredno smejemo, ker vemo, da oglašajo jih sto, da ta nam županil ne bo. No, to je le slučaj in sicer tak slučaj, da je bil naš župan izvoljen ravno na dan, ko nas je v tej zimi prvi obiskal sneg, zato mu radi damo pridevek — snežni župan. — Prepričan naj bode, da ga je prvič in zadnjič srečala županska čast, ker občinarji vemo, da Albin Gruntar ni ustvarjen za ta posel, kar b imogla neka oseba vedeti, ki je k temu pomagala — saj se razumemo. Ako ki bilo vreči »briškolo«, »trešete« ali pod klobuk z otroci, to bi že šlo. Se vidimo še!

Ribnica. Ribniški župan je pri neki priliki s klobaso štempljal neko listino, zato bi svetovali, da si klerikalci tako-le izpremenijo ribniški grb.

Dnevni pregled. Jutri priobčimo silno zanimiv članek o razmerju visokih cerkvenih krogov do Johance ter o povzročitelju vodiških čudežev na Kranjskem. Opozarjamo na to naše čitatelje.

Svabi in slovenski klerikalci se zvičajo. Razpustitev »Slovenskega kluba« v Ljubljani je bilo dejanje, ki danes obsojajo tudi nekateri treznejši Nemci. Nesramno zavite laži ljubljanskih kazivskih idiotov, ki niso bile prav nič drugega kot najnavadnejša denunciacija zdvijanjih pobalnov, so naše obsodbo baje celo pri graških in dunajskih nestrpnih. Pravijo, da se graška »Tagespost« n. pr. ni hotela naravnost brezposlojno udinjati ljubljanski renegatski sodrgi in odklonila prinašati, napade po receptu šufenblatta. Mnogo merodajnih somišljenikov krog šufenblatta je baje dalo svojemu uredništvu hud ukor, kar je baje vse ostale zelo poparilo. Ker se šufenblatovci ljubljanske kazine in njihovi somišljeniki v Gradcu ne morejo sami zagovarjati v šufenblatu, posezajo sedaj po vseh mogočih lokalnih nemčurških cunjah v provinci ter se skušajo oprati. Ti poskusi so seveda zelo naivni in nerodni ter kažejo vso veliko zadrego v koji se nahajajo. Tako je prinesla n. pr. »Marburger Zeitung« z dne 3. t. m. neko notico, ki se je rodila v ljubljanski nemčurški norišnici. V tej notici pravi pisec da je za Nemce prava neprijetnost, da se je razpustil »Sl. K.« in se s tem

onemogočilo ali pa vsaj podvezalo posredovanje za one Slvence in Hrvate, ki iščejo služb kot inženirji, obrtniki itd. v Srbiji. Ker so se Švabi ustrašili, da bi njihovi pripadniki morda radi tega zamogli trpeti tudi v Srbiji, sedaj trde, da je »Sl. K.« pošiljal v Srbijo in Črno goro za to naše sorojake, ker srbski inženirji ne marajo vsprejemati slabih mest v lastni domovini. Vemo, kam pes tace moli. Tudi lisica je rekla, ko ji je viselo grozdeč previsoko: Je prekislo, vzela rep med noge in šla dalje. Tako je tudi v bližnji tuki. Vsa razumnost kalibra šufenblatovih »misli« je v njegove mariborske konkubine se zrcali v nadaljnjem svačku, ki naj vzbudi mnenje, da je švabom od srca dovolj bilo, da je prišlo s pomočjo »Sl. K.« v srbske kraje po veliki večini slovanske pripadnosti ki v domovini, v monarhiji itak ni za nobeno rabo. Tudi to je trditve, ki močno spominja na lisico in grozde, samo, da švabom krog šufenblatta in sedaj njegove namestnice, noče nihče verjeti. Saj so ravno švabski bratci bili prvi, ki so se hoteli utihotapiti v vse stare in novo pridobljene srbske pokrajine. Ravno sinovi avstrijskih visokih državnih uradnikov so se najbolj pehalji za lepa, dobro plačana mesta v državni srbski službi. Ne očete, ne sinove dunajske švabe, ni ženiral, ravno v najbolj kritičnem času beratiči za lepa mesta pri oni isti Srbiji, ki ji je avstrijska vlada istočasno napodila na hrbet vso bolgarsko armado in ji še na vse mogoče in nemogoče druge načine grozila s sovražnostmi, da celo, da jo uniči kot samostojno državo. Brumne švabske duše naj nasprotno dokažejo, če so dokazati v stanu. Seveda švabi tudi to jezi, da se je zdelo na prvi mah, da so ta korak v šufenblatu storili — sporazumno s slovenskimi kranjskimi klerikalci. Če ravno so danes kranjski klerikalci skoro brezmejnih gospodarji na Kranjskem in jim hodi vlada povsodi na vso moč na roko, ga vendar na svetu in kljub splošni narodni terlitni izpričenosti tudi v Avstriji ni bolj zasramovanega političnega elementa, kot slovensko — zlasti še Kranjsko — klerikalstvo. »Slovenski klerikalci« je danes pojem vsega in najhujšega političnega gnolja ter neznačajnosti. Zato je lahko umevno da je tudi švabom pri in okrog šufenblatta po prvem triumfu nad razpustitvijo »Sl. K.« prišel zasluženi maček. Tega gotovo niso hoteli ineti, da bi se jih tudi v javnosti videlo — združene z našimi klerikalnimi tolovaji. No, pa velja še vedno in za vsakogar pregovor: »Kdor se med otrobe pomeša, ga svinje požro. In to si lahko priznavajo šufenblatovci, kot slovenski kranjski klerikalci. Ne pomaga nikakšno zvijanje in potvarjanje, kajti dejstva vidi ves svet in ravno — dejstva kažejo in govore, da so slovenski kranjski klerikalci in švabi krog šufenblatta — »gliha ki vkup štrila!«

Kriza v Srbiji rešena. Vlada, ki se je — po sedanjih poročilih — hotela s sestavo novega kabineta orientirati, kakšno slišiše bo še znaprej zavzemala opozicija glede proračuna, se je topot pogrešila, kajti prišla ni doslej do nobene izjave. Vojni minister Božanovič bo zaradi želje mladoradikalnih krogov obdržal svoje mesto toliko časa, dokler ne dobi svojemu mestu primerne naslednika. Skupščina bo pozvana še na eno sejo, nakar jo odgodi čez božične praznike (pravoslavne, se razume.)

9.

Omika in moralno stanje Slovencev koncem srednjega veka.

»Slovenske dežele« — piše dr. flešič — so spadale vedno pod okrožje takozvane zapadne latinsko-nemške kulture, a bile so na nje meji, zato so bili njene pastorki, ki so le dajale, pa niso nič dobivale. Radi tega opažamo skozi celi srednji vek v njih zgodovini le neugodne strani tiste kulture; ugodnosti ni hotelo biti. Davke so pobirali, šol niso zidali; latinščina je vladala, materinščina se je zanemarjala. Benediktinskega samostana na celm Kranjskem ni bilo, pač pa so bili na manj zaslužjenih tleh hrvaških. Da bi se po redko zaseljanih srednjeveških solah naših dežel kje gojila slovenščina, o tem nič ne slišimo. Zakaj bi se pa bila tudi gojila, saj se naš jezik ni pisal ne v uradu ne v knjigi.

Omika našega ljudstva je v teh razmerah bila na strašno nizki stopnji: zgraja se človek, ko čita nje opis v prepovedih Andreja Langga, protestantskega predikanta v Brežicah; proti voditeljem ljudstva je naperjena njega graja, češ, da

Seve pri starištvih nevestah se graščaki niso pulili za to pravico.

Švabskega samostana Adelberga iz leta 1496, so zamogli odkupiti tlačani v Börtlingu to pravico, s tem da so dali za ženina običajni kos soli, za nevesto 1 funt 7 šilingov v denarju, pa ponev tako veliko, »da je sedla nevesta lahko z zadnjico v njo.«

Kakor poroča bavarski višji apelacijski svetnik Velš, je obstajala dolžnost odkupne pravice prve noči še v zadnjem stoletju na Bavarskem. Torej ne more biti nobenega dvoma, da ni obstajala takozvana pravica prve noči samo v srednjem veku, in igrala svojo vlogo v kodeksu fevdalnega prava. V Poljski so si jemali plemenitaši pravico onečastiti vsako devojko, ki jim je ugajala, in naložili dotičnemu sto udarcev s palico, ki se je pritožilo. Da je na deželi žrtvovanje deviške časti talnemu gospodarju ali njegovim uradnikom kot nekaj samobesbi umljivega, ni samo običaj, ki je veljal na Nemškem, — in sicer v večji meri kot se navadno misli — nego zelo pogostoma tudi v vzhodni in južno-vzhodni Evropi, ko zatirajo to poznavalci dotičnih dežel.

Kakor se vidi iz tega, bila je ta pravica v rabi tudi po deželah, kjer prebivajo Slovenci. Tudi slovenske ženske so morale služiti mesenosti tujih priseljencev. Brr!

Seve pri starištvih nevestah se graščaki niso pulili za to pravico.

Se veseli so bili, če se je hotela odkupiti katera. A ker so stare neveste navadno jako prefrigate ženske, se morda celo nalašč niso hotele odkupiti.

9.

Omika in moralno stanje Slovencev koncem srednjega veka.

»Slovenske dežele« — piše dr. flešič — so spadale vedno pod okrožje takozvane zapadne latinsko-nemške kulture, a bile so na nje meji, zato so bili njene pastorki, ki so le dajale, pa niso nič dobivale. Radi tega opažamo skozi celi srednji vek v njih zgodovini le neugodne strani tiste kulture; ugodnosti ni hotelo biti. Davke so pobirali, šol niso zidali; latinščina je vladala, materinščina se je zanemarjala. Benediktinskega samostana na celm Kranjskem ni bilo, pač pa so bili na manj zaslužjenih tleh hrvaških. Da bi se po redko zaseljanih srednjeveških solah naših dežel kje gojila slovenščina, o tem nič ne slišimo. Zakaj bi se pa bila tudi gojila, saj se naš jezik ni pisal ne v uradu ne v knjigi.

Omika našega ljudstva je v teh razmerah bila na strašno nizki stopnji: zgraja se človek, ko čita nje opis v prepovedih Andreja Langga, protestantskega predikanta v Brežicah; proti voditeljem ljudstva je naperjena njega graja, češ, da

9.

Omika in moralno stanje Slovencev koncem srednjega veka.

»Slovenske dežele« — piše dr. flešič — so spadale vedno pod okrožje takozvane zapadne latinsko-nemške kulture, a bile so na nje meji, zato so bili njene pastorki, ki so le dajale, pa niso nič dobivale. Radi tega opažamo skozi celi srednji vek v njih zgodovini le neugodne strani tiste kulture; ugodnosti ni hotelo biti. Davke so pobirali, šol niso zidali; latinščina je vladala, materinščina se je zanemarjala. Benediktinskega samostana na celm Kranjskem ni bilo, pač pa so bili na manj zaslužjenih tleh hrvaških. Da bi se po redko zaseljanih srednjeveških solah naših dežel kje gojila slovenščina, o tem nič ne slišimo. Zakaj bi se pa bila tudi gojila, saj se naš jezik ni pisal ne v uradu ne v knjigi.

Omika našega ljudstva je v teh razmerah bila na strašno nizki stopnji: zgraja se človek, ko čita nje opis v prepovedih Andreja Langga, protestantskega predikanta v Brežicah; proti voditeljem ljudstva je naperjena njega graja, češ, da

Seve pri starištvih nevestah se graščaki niso pulili za to pravico.

Znamenja? Sultan je izdal oklic, v katerem oficijelno imenuje Enver bega vojnim ministrom. Sedaj je Enver beg premaknjen na mesto brigadnega generala. Takoj po teh imenovanjih je prisegel v sultanove roke.

Epir — središče ognja. Včerajšnje brz. poročilo, da je Epir središče tlečih isker, je popolnoma pravilno. Splošno zanimanje spremlja poziv, naj Grška zapusti te pokrajine do konca januarja. Kako se misli odločiti. Grška, ne more prerokovati nihče, vendar je gotovo, da ne bo zlepa odstopila krajev, ki so ji tako močno pri srcu.

Nikdar ni v zadregi. »Slovenec« vsako stvar obrne po svoje z njemu lastno drznostjo. Splošno je znano, kako je njegov odgovorni urednik bežal pred porotniki radi tožbe Kamile Theimer, splošno je znano tudi to, da je »Slovenec« odgovorni urednik končno, ko se več drugače ni mogel izviti, prosil za delegacijo dunajske porote, samo da bi se stvar čem dalje zavlekla. Kamile Theimer končno res ni več preostalo drugo kot da je tudi sama prosila za delegacijo dunajske porote, ker je hotela pokazati, da ji je vseeno kateri porotniki bodo sodili »Slovenčevega« urednika in pa zato, da pride že enkrat sploh do obravnave. Višje sodišče je odklonilo delegacijo dunajske porote in kaj je napisal »Slovenec«? Da je tožiteljica pogorela, kakor bi ona sprožila zahtevo po delegaciji dunajske porote! Nov dokaz, da so klerikalci vsega zmorni, ker ako si upajo falsificirati tako splošno znano resnico, si vsakdo lahko napravi sodbo o tem, kaj so oni zmorni storiti tam, kjer jih nihče ne more zalotiti pri njihovem nečednem početju!

Nemški nameni. »Slov. Narod« omenja, da nemški listi v zadnjem času pišejo veliko o potrebi rešitve jugoslovanskega vprašanja v monarhiji in jim očita nevednost, ker pišejo samo o Hrvatski in Bosni, slovenskih dežel pa niti ne omenjajo, kakor bi Slovenci bili z vsem zadovoljni in ne bi bili nobene potrebe reševati, tudi naše vprašanje. Deloma Nemci resnično ne vidijo slovenskega vprašanja, ker smo Slovenci tako srečni, da nas zastopajo na Dunaju samo klerikalci, ki ne čutijo nobene potrebe staviti v parlamentu na dnevni red slovensko narodno vprašanje. Ampak Nemci zasledujejo tudi gotov namen s tem, da pri razpravljanju o jugoslovanskem vprašanju popolnoma prezirajo Slovenec, kakor bi nas sploh ne bilo. Nemci dobro vedo, da se bo jugoslovansko vprašanje moralo rešiti prej ali slej v smislu opravičenih jugoslovanskih zahtev. Nemci so se že popolnoma pomirili z mislijo, da se reši vprašanje Hrvatske, Bosne in eventualno tudi Dalmacije v smislu stremljenja prebivalstva teh dežel, ampak slovensko ozemlje, ki jim zapira pot do Adrije, hočejo imeti na vsak način za sebe in to nočejo niti slišati o takem reševanju jugoslovanskega vprašanja, da bi se rešilo z njim tudi slovensko vprašanje, zato o Slovencih najraje molčijo. Ravno zato bi pa Slovenci sami morali čim glasneje naglašati naš obstoj, opozarjati na sebe in postavljati naše zahteve! Klerikalci tega seveda ne bodo storili, ker kakor hitro bi postali narodni, bi se odrekli sebe samih, prenehali bi biti politični trgovci, morala bi stopiti v boj — tega pa dr. Susteršič noče in drugi klerikalni poslanci ne pokazujejo niti želje, niti volje in poguma upreti se

ljudstva ne opominjajo k pokori, da so sami slepi, leni in nemi in izvršine sami vdani pregreham kakor prostak.

O moralnem stanju našega ljudstva je pisal Andrej Lang, rojen v Hebu na Češkem, vnet flakcijanec, ki je živel dalj časa v Brežicah (1871 leta), da je tamonje ljudstvo vdano malikovanju in praznim veram, deloma tudi čarodejstvu. »O besedi in volji božji ne vedo nič, težko jih je tudi pripraviti do tega, da bi jo poslušali. V rodovitnih in mirnih letih so vdani požrešnosti in pijančevanju, njih življenje je nerodno, divje in živinsko, polno nečistosti in presestva. Noben kmet ali gospodar ne more dobiti ali obdržati hlapcev in dekel, če jim ne pusti delati nečistosti med seboj, in če jim ne izreja njih nezakonskih otrok. Prav v navadi je odrtija (do 10, 12, 15 odstotkov na leto), goljufija v kupčiji (kriva vrga, mera in nepristno blago) in laž, daje izdajalstvo, obrekovanje, opravičanje, onesvečenje nedeli, nekaznjivost hudobij, slaba otrošča v vzgoja, slab pouk in slaba policija.« Nihče pa ne opominja ljudstva k pokori; njega čuvajo so sami slepi, leni in nemi in navadno sami pregreham vdani kakor prostak. Pri tem pa so vsak dan v nevarnosti, da jih Turki napadejo, ubijejo, opleni, opustošijo in odvedejo ujetje v Turčijo. (Glej: dr. fle-

9.

Omika in moralno stanje Slovencev koncem srednjega veka.

»Slovenske dežele« — piše dr. flešič — so spadale vedno pod okrožje takozvane zapadne latinsko-nemške kulture, a bile so na nje meji, zato so bili njene pastorki, ki so le dajale, pa niso nič dobivale. Radi tega opažamo skozi celi srednji vek v njih zgodovini le neugodne strani tiste kulture; ugodnosti ni hotelo biti. Davke so pobirali, šol niso zidali; latinščina je vladala, materinščina se je zanemarjala. Benediktinskega samostana na celm Kranjskem ni bilo, pač pa so bili na manj zaslužjenih tleh hrvaških. Da bi se po redko zaseljanih srednjeveških solah naših dežel kje gojila slovenščina, o tem nič ne slišimo. Zakaj bi se pa bila tudi gojila, saj se naš jezik ni pisal ne v uradu ne v knjigi.

Omika našega ljudstva je v teh razmerah bila na strašno nizki stopnji: zgraja se človek, ko čita nje opis v prepovedih Andreja Langga, protestantskega predikanta v Brežicah; proti voditeljem ljudstva je naperjena njega graja, češ, da

Seve pri starištvih nevestah se graščaki niso pulili za to pravico.

JOS. CIPERLE:

Slovenci.

(Kulturna slika.)

8.

Pravica prve noči.

Kot gospodar svojih podložnikov si je prisvajal graščak tudi pravico spolne porabe svojih ženskih podložnikov. To pravo se je prav jasno izražalo v takozvanem »Jus primae noctis«, kar se reče v slovenskem: pravica prve noči. Ta pravica je bila v tem, da je graščak prvo noč po poroki izvrševal ženi novo pravico nad nevesto. Če ni bilo slučajno graščaka doma, je pa delal to njegov »fribolter« ali »majar«, ako se ni odkupil nevesta.

Nemci večinoma ta je, da je bilo to kedaj v navadi, kakor taji cigan tatvino. Nič jim ne de, akoravno njih učenjak Grimm v svojih »Weissthümer« določno piše o tem: »Und so die hochzeit vergat, so sol der brüttgam den meyer by sim wib lassen liegen die ersten nacht, oder er sol sy lösen mit 5 schilling 4 pfen.«

Temu tajenju pravice prvi noči je pa izpodnesel podlago prav korenito socialist Bebel v svoji knjigi: »Zona in socializem«. Tu piše: »Ze prej se je omenjalo, da je

bila pravica prve noči le ostanek običaja, ki je v zvezi s časom materinnega prava, kjer so bile vse žene zakonske žene vseh mož ene družine. Ko je izginila ta rodbinska organizacija, se je vzdržal običaj, da se je udajala nevesta v poročni noči močnem celega členstva. Ali ta pravica se s časoma omejila in prešla samo na gospodarja ali pa svečenika, kot izvršitelja verskega dejanja. Fevdalni gospodar je prevzel to pravo kot moč, ki so ji pripadale vse osebe njegovega zemljišča. Posluševal se je je, če je hotel in opustil jo proti odškodnini v denarju ali v naravnih pridelitkih.

Sugenheim v svoji knjigi: »Zgodovina tlačanstva in robstva v Evropi« pravi, da izvira vs primae noctis kot pravica talnega gospodarja odtod, da je dal svoje dovoljenje k ženitvi. Iz tega prava je izviral v Bearnu, da so bili prvorojeni otroci zakona, v katerem se je izvrševal ta jus primae noctis, prostega stanu. Pozneje so to pravo nadomestili z davkom. Najtrdovratneje so držali na tem, kakor trdi Sugenheim, škofje v Anjenu na Francoskem, in sicer v početku petnajstega stoletja. Na Škotskem je proglasil kralj Malcolm III. koncem enajstega stoletja, da se mora mesto te pravice plačevati davek. Na Nemškem je obstajalo to pravo dalj časa. Po kroniki

Veliki slovanski ples v Trstu
dne 17. januarja 1914. Za tostranski
jugoslovansko politično gospodarski
in kulturno življenje postaja Trst
vsakim dnevom večjega pomena.
Tani, kjer Slovan svoj čas ni imel
besede in ni imel nobene pravice,
ampak je služil samo kakor pokor-
opreda italijanskemu gospodarju.
ravno v tem mestu je postal danes
Slovan in predvsem Slovenec polo-
Italijanov najvažnejši faktor. Saj
Slovencev na Tržaškem, t. j. tistih
narodno zavednih elementov,
svojo slovansko pokolenje javno pri-
zavajo, danes več, nego šteje skupni
prebivalstvo vseh mest na celem
Krańjskem, včevši Ljubljano. En
tretjino celega tržaškega prebiva-
stva tvori danes Slovan! Zavedno
tržaških Slovanov je znana. Saj
je tukaj tudi edini kraj na Slove-
skem, kjer je mogoče gojiti prakti-
čno slovansko vzajemnost. Poleg Slo-
vencev ima Trst še močnej narod-
kolonije Hrvatov iz Banovine in Do-
macije, Srbov ter Celov. Družabni
zbirališče meščanstva teh bratskih
narodov je bila svoj čas Slovenska
Čitalnica, ustanovljena leta 1866.
torej še eno leto pred Čitalnico
Ljubljani. Tekom časa je meščanst-
vedno bolj naraščalo in vsaka om-
njenih narodnosti si je ustanovila
svoj posebni družabni centrum. Slo-
venci se zbirajo v Slovenski Čita-
nici, ki pa šteje med svojimi člani
vedno veliko število drugih Slovanov.

Kino-Ideal. Od danes dne 6. do četrta dne 8. januarja 1914.

„Vladarica Nila“

ob 3., 5., 7., 9., v nedeljo ob 10¹/₂. Mladini dostopno. Zvišane cene. Pred tem „V zastopstvu“, veselo-igra, dva dela.

po izreku strokovnjakov največje umetniško delo kinematografije, ki se je dosedaj videlo 15.000 sodelujočih, 5 delov, 2 uri predvajanja. Predstave ob 3., 5., 7., 9., v nedeljo ob 10¹/₂. Mladini dostopno. Zvišane cene. Pred tem „V zastopstvu“, veselo-igra, dva dela.

nov, Hrvatje iz Banovine v društvu Strossmayer, Srbi v Srpski Čitaonici in Celi v Česki Besedi. Mimogrede pripomnimo, da vzdržujeta Srpska Čitaonica ter društvo Strossmayer tudi svoje narodne šole. Imenovana peterska slovenska bratska društva nastopajo že nekaj let skupno o priliki večjih prireditev. Za letošnje se je odločilo, da prirede Veliki slovenski ples, ki se vrši v soboto dne 17. januarja t. l. v slovenskem gledališču ter drugih prostorih Narodnega doma v Trstu. Dogodki na Balkanu so močno dvignili narodno zavest pri vseh Jugoslovanih. Pokazali so nam obenem, da je skupni uspeh samo po poti imne sloge mogoč. Na imenovani prireditvi se snide meščanstvo Jugoslovancev v Trstu, s katerimi stopa krepko ramo ob ramo zavedna češka kolonija v Trstu, ki šteje okoli dva tisoč duš, da skupno manifestira svoje cilje po narodni probudi. Komur je na tem, da se vsaj nekoliko seznanji z narodno zavedno slovensko minoriteto v Trstu, je vabljeno, da se udeleži te velike skupne prireditve, ki postane brezdvomno najslavnejša prireditev Slovanov v Trstu tekom te zime. Vabila za ta ples se razpošiljajo baš te dni in je vse tozadevne reklamacije nasloviti na »Združeni odbor za Veliki slovenski ples«, Trst, Narodni dom.

Iz Opčin. Za I. trgovski ples, katerega priredijo združeni trgovci na Opčinah 10. januarja v veliki dvorani pri »Mičelu« ob 9. uri zvečer, vlada povsod živahno zanimanje. Plesni odbor se za to prireditev pridno pripravlja in bo storil vse, da bo ta prireditev lepo uspela. Orkester c. in kr. bosanskega pešpolka št. 4. ples bo vodil plesovodja g. Josip Bizjak iz Trsta, srečolov z lepimi dobitki, kotiljoni, cvetki itd., nekaj posebnega lov na žive ribe. Čisti dobiček je namenjen dobrodelnim namenom. Električna železnica Trst-Opčine bo vozila ob 10.34, in zadnjič ob polnoči. Torej naj nihče ne zamudi, nasvidenje. Odbor.

Slovenski gledališče v Trstu. V torek 6. jan. ob 3 in pol pop. kronška predstava »Pepelka«, otroška predstava; vsi sedeži po K 1. vsa stojišča 50 v. Zvečer ob 8¹/₄ »Gheisa«, opereta v 3 dejanjih, uglasbil Sindy Jones. Cene: operetne. Predstava je izven abonementa.

Najnovejša telefonska in brzojavna poročila.

SPEKTAKELNI GOSPOSKE ZBORNICE.

Dunaj, 5. januarja. Skupine gosposke zbornice bodo jutri zavzele svoja stališča napram predlogu finančne komisije glede skupne seje s finančno komisijo parlamenta. Vlada bo sedaj lahko zavzela napram ravnanju gosposke zbornice svoje stališče, kar ji dosedaj še ni bilo mogoče.

PARLAMENT.

Dunaj, 5. januarja. Parlament se snide v petek; na dnevnem redu bo proračunski provizorij.

SABOR.

Zagreb, 5. januarja. Provizorična finančna nagodba z Ogrsko je urejena. Sabor je volil 40 zastopnikov v ogrski parlament in tri v magnatsko zbornico. Opozicija se volitev ni udeležila.

BOLGARSKE HOMATIJE.

Sofija, 5. januarja. Ker kabinet še ni sestavljen, je sobranje do 10. januarja preloženo.

Sofija, 5. januarja. Kmetiska stranka je imela posvetovanje o situaciji, ki je nastala vsled demisijske kabineta. Stranka je sklenila, da ne vstopi v vlado, da ne prevzame nobene odgovornosti, ne vstopi v ministertvo in da se bo strogo držala svojih zadnjih sklepov.

Sofija, 5. januarja. Rezervisti 35. let so odpuščeni.

IZJAVA MAJORESCA.

Bukarešta, 5. januarja. Majorescu je v zbornici dejal, da je bila dosedanja vlada sestavljena in parlament voljen v ta namen, da razreši probleme, ki so nastali z balkansko vojno. Sedaj, ko so ti problemi rešeni, bo vlada demisionirala in zbornica bo razpuščena, da da kralj ljudstvu možnost zavzeti svoje stališče napram razrešitvi omenjenih problemov.

Odgovorni urednik Radijo: Korene. Last in tisk »Učiteljske Tiskarne«.

III. Slovenski vsesokoški zlet v Ljubljani leta 1914.

Vsem bratom sodelujočim v raznih oddelkih naznanjamo, da se vrše seje in sicer: veselicega odseka v sredo, 7. t. m. ob 8. zvečer, stavbnega odseka v petek, 9. t. m. ob 7. zvečer, stanovanjskega odseka v petek, 9. t. m. ob 8. zvečer, finančnega odseka v sredo, 14. t. m. ob 8. zvečer, tajniško-časnikarskega odseka v četrtek, 15. t. m. ob 8. zvečer. Vse seje se vršijo v zvezni sobi v »Narodnem domu« točno ob navedeni uri. Obenem vabimo vse brate ljubljanske Sokole in Sokole iz okolice ljubljanske k sodelovanju. Na zdari! Predsedstvo S. S. Z.

Mali oglasi.

Beseda 5 vinarjev. Najmanjši znesek 50 vinarjev. Pisanim vprašanjem je priložiti znamko 20 vinarjev. — Pri malih oglaših ni nič popusta in se plačujejo vnaprej; zunanji inserenti v znakih. Zaključek malih oglasov ob 6. uri zvečer.

Izborno »tiricet« priporoča gostilničarjem in društvom SF. Vodišek, Sp. Siška šte. 156. 1369-3

Stanovanje se odda takoj v Rožni dolini šte. 244. (2 sobe, kuhinja, drvarnica in del vrta. 1398-1.

Iščem nemebljano sobo v šentjakobskem okraju naravnost od hišnega gospodarja. »Februar« na »Prvo anončno pisarno«. 1397-2.

Izurjene in zanesljive likarice

sprejme
:: E. KOTZBEK, KRANJ. ::

Laška kuhinja

v Ljubljani.
Od danes naprej se dobe vsak dan sveže morske ribe in najboljšo vino Teran iz deželne kleti Parenco.

Zganjarna F. Pečenko

se je zopet odprla v ulici Scala Belvedere št. 1 (prihod iz ulice Miramar). Priporoča se svojim starim obiskovalcem in obenem cenj. občinstvu.

Posestvo,

obstoječe iz 12 orlov (Johov) travnikov, gospodarsk. poslopja, hlev za 15 krav in 3 konje, kegljišče, lope za seno, gostilniško koncesijo, vse ob občinski cesti, tričetrt ure (peš) od Ljubljane oddaljeno, se poci prodaja. — Naslov pove upravništvo.

Sluga

za prodajalno, kateri je služboval že v kaki trgovini, samec, mlajša moč, kakor tudi

-- hlapec --

k enemu konju sposoben za vsa dela se sprejme.

Anton Kanc, drogerija: Zidovska ulica 1.

Pozor! Pozor!

85.000 parov čevljev, 4 pari čevljev K 9—. Zaradi večjega nakupa čevljev najnovejše oblike razpošilja spodaj označena trdka 2 para moških in 2 para ženskih čevljev na zadgo, rjavih ali črnih s trpežno zbitimi podplati, jako elegantnih, vsi 4 pari samo K 9— po povzetju. K. Schuhwaren-Export A. Ges. Krakov (Avstr.) Ester. g 8—572. Ako ne ugaja, zamena dovoljena ali denar nazaj. Pri naročilu je navesti velikost v centimetrih ali številka.

V globoki žalosti potrti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naš iskrenoljubljeni sin in brat

Pavel Skale

trg. akademik in kadet v rezervi pri 27. dom. polku danes, 5. januarja ob 1. uri popoldne po kratki in zelo mučni bolezni previden s sv. zakramenti, mirno v Gospodu zaspal. Truplo dragega nepozabnega prepelje se v sredo, dne 7. t. m. popoldne ob pol 4. uri iz dež. bolnice na pokopališče k Sv. Križu. Bodi nepozabnemu pokojniku ohranjen blag spomin.

V LJUBLJANI, dne 5. januarja 1914.

Pavel Skale, ravnatelj mestne klavnice, Marija Skale, starši. Danica, sestra. Janko, brat.

I. slov. pogrebni zavod Jos. Turk.

Poštenodekle Carlo Marcuzzi

izurjeno v šivanju, želi lahke službe, kot boljše hišna pri boljši rodbini. Ponudbe na »Prvo anončno pisarno«.

Radi prešle sezije

se razprodaja vsa zimska in jesenska konfekcija pod polovično ceno; zlasti klobuki in čepice po zelo znižanih cenah.

Angleško skladišče oblek

O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg 5.-6. Telephon 132.

Zimski šport v Bohinju je odprt.

V Bohinjski Bistrici sankanje na sankališču Belvedere, drsališče v Danci. Smuški šport, šlitaža do jezera. Športni vlaki z znižanimi cenami na progi Trst-Gorica-Bohinjska Bistrica-Bled. Znižani športni vozni listki za nedelje in praznike za proge Ljubljana-Jesenice, Jesenice-Bohinjska Bistrica, Trsta-Gorica-Jesenice pri deželnih zvezah za tujski promet v Ljubljani, Trstu in Gorici.

Oficijska brzolavna vremenska poročila vsak dan pred nedeljo in praznikom v Ljubljani v Tourist-Office, v trgovini Magdič, Kleinmayer & Bamberg, F. M. Regorschek, v Kranju: na kolodvoru.

Podrobna pojasnila v Tourist-Office v Ljubljani, Miklošičeva cesta šte. 6.

Hoteli v Bohinjski Bistrici: Rodica, Markeš, Triglav, Pošta, Mencinger, Bevc. Več drugih gostilen.

Bufet na sankališču Belvedere.

Kolesarjem

shrani kolesa čez zimo v primernem, proti požaru

zavarovanem prostoru. V potrebi razdre tudi ležišča in natančno pregleda, nadomesti obrabljene dele z novimi, temeljito presnaži ali popolnoma prenovi po primerno najnižji ceni

Ana Gorec, Ljubljana

Specijalna trgovina s kolesi in deli Marije Terezije cesta 14 (Novi svet, naspr. Kolizeja)

Sprejema zavarovanja človeškega življenja po najraznovrstnejših kombinacijah pod tako ugodnimi pogoji, ko nobena druga zavarovalnica. Zlasti je ugodno zavarovanje na doživetje in smrt z manjšimi plačili.

Rezervni fford K 58.461.432-50. — Izplačane

četecine in 123.257.655-77.

Generalno zastopstvo v Ljubljani

„SLAVIJA“

Vsa pojasnila daje

čigar pisarne so v lastni bančni hiši

Po veljosti druge vzajemne zavarovalnice naše države v vseobzi slovensko-naravno upravo.

v zavarovalna banka v Pragi.

Gospodski ulici št. 12.

Zavaruje poslopja in premičnine proti požarnim škodam po najnižjih cenah. Škode cenjuje takoj in nakulante. Uživa najboljši sloves, koder posluje.

Pozor! Sprejema tudi zavarovanja proti vlomski tatvini pod zelo ugodnimi pogoji. — Zbavate se prostok.